

ДОЛЯ УКРАЇНИ — У НАС САМИХ!

Галина САГАЧ

Copyright © 2001

*“ Я знаю свій народ.
Кляню його пороки.
Але за нього Господа молю”.*
(Ліна Костенко)

“Де перемог високе знамено?”
(Ліна Костенко).

*“Тоді скажуть усі народи, показуючи
на те місце на географічній карті, де
буде намальована Україна:”
Ось камінь, що його занедбали (відкинули)
були будівничі, той наріжним став
каменем!”*
(Книга буття українського народу).

Сучасний світ на порозі ХХІ ст. становить собою складну екологічну, соціально-економічну, духовно-полікультурну систему взаємозв'язків та суперечностей, осмислення яких, розв'язання невідкладних спільних проблем для всього людства і для окремих держав є глобальною, стратегічною метою цивілізованого входження в третє тисячоліття.

Молода суверенна демократична Україна на тлі численних проблем, криз і катастроф прагне інтегруватися у цивілізовану світову співдружність як рівноправний партнер, усвідомлюючи особливу значущість трансформаційного етапу в розвитку посттоталітарного суспільства на порозі ХХІ ст.

Україна мала свої злети й падіння у складній історії духовно-морального, соціально-економічного становлення людини й суспільства. Духовний занепад України більшовицької яскраво описав *Євген Сверстюк*: “Я не знаю іншої сили в людській історії, яка так по-банкрутському рішуче пустила б у розмін усі Нерозмінні Людські Вартості і Бога як міру нашого духовного ества” (*Євген Сверстюк*. На святі надій. – К., 1999. – С. 722).

Висока культура, освіченість громадян періоду Київської Русі з першими школами, бібліотеками, друкарнями, культурно-освітній ренесанс українського відродження ХVІ—ХVІІІ ст. з братськими школами,

першими в Європі Острозькою та Києво-Могилянською академіями, першими університетами, де гартувався цвіт не лише українського народу, а й світочів європейської та світової науки, культури, освіти, – ці та інші злети духу добре усвідомлювало людство, віддаючи належне українському народові.

Д. Донцов у праці “Дух нашої давнини”, перевиданій у Дрогобичі у 1991 р., писав про сприйняття України й українців очима іноземців у різні епохи, зокрема навів характеристики вдачі українців, представлену в 1816 р. в “Українському віснику”: “Українці – глибоко віддані релігії й непохитні в її священних істинах... вони гаряче люблять свою отчизну й пам’ятають славу предків своїх... вони з радістю б’ються за ту землю, на якій прославилися предки їх, і на якій народилися і вони... і звикли згадувати голосні діла *Свірговських, Наливайків і Хмельницьких*... українці чесні, в словах тверді і мужні” (Донцов Д. Дух нашої давнини. – Дрогобич. 1991. – С. 36).

Стара Україна козацької доби пишалася своєю культурою, освіченістю, високими чеснотами людей, зокрема провідної верстви – козацької еліти. “Ліпша людина” тієї доби відрізняється шляхетністю, почуттям гордості, непокірливості супроти чужих і супроти злої долі, відплати за зневагу, характеризувалася чесністю, відразу до зла. Мудрість українців полягала у пізнанні Закону Божого, вірі в Бога, визнанні вищості загального над партикулярним, любові до Отчизни, славі, пошані предків. Мужність українців полягала у героїчному завзятті, козацькому воїновничому духові, лицарській честі (Див. там само. – С. 38).

Українська еліта усіх часів піклувалася про стан освіти, науки, культури: відомі численні приклади опікування київськими князями *Ярославом Мудрим, Володимиром Великим, Володимиром Мономахом, святою княгинею Ольгою* відносно рівні культури, освіти, науки, книгодрукування тощо. Українські гетьмани *Б. Хмельницький, П. Орлик, І. Мазепа, П. Сагайдачний* та інші вклали великі кошти у відкриття православних храмів, перших академій, університетів, усвідомлюючи велич і силу духовно-інтелектуального розвитку суспільства, велич держави.

Ідеалом нашої давнини був тип філософа-лицаря, світського або духовного, як *Г.С. Сковорода* або *Антоній та Феодосій Печерські*, тип високоосвічених князівських дружин і козаків, як *Дмитро Вишневецький, Костянтин Острозький, Іван Вишенський* та ін., які уособлювали вищі чесноти українського народу: мудрість, шляхетність, мужність “апостолів правди і науки”, за словами *Т.Г. Шевченка*.

Відповідно й країна уславлювалася в очах європейського та світового громадянства як земля з великими славними культурно-освітніми традиціями та значним потенціалом на майбутнє.

Олексій Братко-Кутинський у праці “Феномен України”, (К., 1996 р.) пише: “сімдесят років геноциду, панування розтлінної ідеології совіцького комунізму зробили свою сатанинську справу – розклали високодуховне, працююче і мудре українське суспільство. Убога стихія люмпену й міщанства, труячи докіль перегаром, гнилою ковбасою та матірною лайкою, вилилась на вулиці славних українських міст, заповонила майдани священного Києва. Зливаючись з

патороччям більшовизму – катами, хапугами і дурисвітами – міщани-споживачі сформували в собі байдужість до всього, крім власних вигод. Вони насмішкувато і вороже зиркають на величні постаті своїх “архаїчних” предків – *Володимира, Богдана, Тараса*” (Там само. – С. 7).

Феномен України зацікавив багатьох дослідників протягом останніх століть. Зокрема, українців відзначають як європейський народ, який автохтонно, тобто споконвічно, живе на корінній слов’янській землі (Див. про це у *Христофора Вайсіуса*, Прусія, 1677 р. та ін). Цікавою є гіпотеза сучасних московських авторів *Н.Ф. Гончарової, В.С. Морозова, В.А.Макарова* про особливості життя на планеті і про їхній зв’язок із структурою силового поля. Вогнища цивілізації розміщуються у вузлах силового каркасу планети, зокрема на території України, Київської землі – центрі європейського трикутника цивілізації. “Святий Київ” благословив *Андрій Первозваний*, тут творили духовний подвиг ченці Києво-Печерської Лаври, на українських землях вирувало інтенсивне духовно-інтелектуальне життя, яке привертало увагу сусідніх держав, усього людства. Київ називали Руським Єрусалимом (*І. Максимович*).

Потребує глибокого вивчення й осмислення гіпотеза про терен України як містичне місце планети Земля, де відбувається естафета знань від давніших рас до наступних, як феномен високого світогляду українського етносу за умов досить примітивного способу життя. Зокрема, *Братко-Кутинський* та його послідовники пишуть про “загадкову пасіонарність української культури, ідеології та

символіки і її прив’язаність до українських земель” (Див. там само. – С. 22). Представники православного християнства відзначають особливу святість Києва, Афону, Дівеева, Іверії з особливим духовним опікуванням *Пресвятої Богородиці* (Див. журнал “Спасите наши души”. – Дніпропетровськ, 1998. - №1. – С. 2).

Дійсно, яким чудом наша культура, ідеологія, мова, символіка, ментальність витримали нищівні, страшні удари й спроби тотального винищення української нації? Адже ще *Т.Г. Шевченко* пророкував: “Плач, Україно, бездітна вдовице...”, називаючи неньку-Україну “розритою могилою”, запитуючи: “... за що, мамо, гинеш?”

Все гучніше звучать тривожні голоси науковців, практиків, громадських діячів про духовно-моральну кризу суспільства молодого демократичного України, наслідки якої можуть бути страшнішими за соціально-економічні проблеми. Зокрема, у березні 1998 р. Україна була на 111 місці за рівнем життя. В Україну надійшло лише біля 2 млрд. дол. інвестицій, коли в маленьку Угорщину – 10 млрд. дол., Чехію – 8 млрд. дол. США.

Падає не лише інвестиційна привабливість України, знижується її авторитет і в інших напрямках, зокрема, як бідної держави, із корумпованою владою, із зростаючою злочинністю, з глобальними екологічними проблемами, зубожінням основної маси населення, падінням престижу науки, освіти, культури, релігії, які породжують апатію, нігілізм, масову невротизацію суспільства, роздертого на понад 100 партій, з низьким рівнем довіри до владних структур, що не може не тривожити, особливо у цей переломний для України час. Невже

знову повторюється *Тарасове*: “Доборолась Україна до самого краю...”? Невже це “змалілий час” України?

Нині народ України не живе, а “виживає”, а тому не можна не помічати таких тривожних явищ, як зниження національно-громадянської свідомості частини населення із заниженою національно-громадянською самоідентифікацією (академік О.В. Киричук), руйнація родини, особливо молодих, збільшення числа дітей-сиріт, так званих соціальних сиріт; прорахунки у родинному вихованні, коли втрачається духовно-моральний зв’язок між поколіннями, падає культ родини як “цеглинки держави” (*Аристотель*) – у цьому прояви духовно-морального Чорнобиля з його екологічною катастрофою, яка стала апокаліптичним попередженням для усього людства на порозі ХХІ ст. “Суттю сучасного українського суспільства буття є духовна криза. Вона характерна для всього людства, але в Україні ця криза універсальна, пронизує все суспільство, культуру, релігію, соціальну сферу, політику, державні органи, господарство, сім’ю, людину. В людині її епіцентр” (Див.: **Олександр Сугоняко**. Україна: повернення до себе. – К., 2000. – С. 9).

Внутрішні проблеми життя суспільства знижують як внутрішній, так і зовнішній потенціал, а, отже, і образ України в очах світової громадськості.

Але кризу треба долати “усім миром”! Єдина українська нація громадян-патріотів народжується в муках і стражданнях, випробовуваннях духу, розуму, волі, а тому потребує **СОБОРНІСТІ ДУХУ**, могутньої патріотичної енергії творення держави на засадах **ДОБРА**, а не зла.

Тільки за цієї інтегруючої сили суспільство втілюватиме в життя національно-державницьку ідею свого істинного відродження суспільства й особистості.

Соціально-економічні негаразди останніх років можуть здолати лише громадяни-патріоти, очищені духом, бо саме із забруднених душ нечистими помислами, словами й справами виникає руїна в економіці, фінансах та інших сферах нашого життя.

Прогресивні реформи можуть працювати завжди духовно-інтелектуальним зусиллям людей із “переміною душі” – покаєнням (із грецької – метанойя), зі зміною свідомості споживачів благ (західна модель) на ТВОРЦІВ національно-державного та всезагального добробуту, на засадах християнської моралі, боротьби за добро, істину, красу, притаманних ментальності нашого народу. *Микола Куліш* ще минулого століття писав: “Україна сьогодні не сцена, а плацдарм... Плацдарм великого змагу ідей...”

Імідж України творять і політики. Проблема влади загострилася в рік президентських виборів, коли люди стояли перед вибором на рівні розуму, серця й великих розчарувань духу. Не слід забувати мудрі слова Еврипіда, який говорив: “Король повинен пам’ятати три речі: що він управляє людьми, що він зобов’язаний ними управляти відповідно до законів, що він не вічно буде управляти”.

Україна чекає “батька” нації, лицаря-патріота, високого професіонала, який знає, вміє, хоче **ДОБРА**, **ПРОЦВІТАННЯ**, **ЩАСТЯ** своєму знедоленому народові. І тут зростає роль засобів масової інформації, осві-

ти, науки, культури, мистецтва, церкви у формуванні позитивного мислення, а за тим позитивного діяння народу з його “єдиномислієм”, “братолюбієм”, за словом *Т.Г. Шевченка*.

Живе слово представників ЗМІ має бути на рівні прекрасного, піднесеного, позитивного, а не повторного, зниженого, негативного, маніпулятивного.

Л.В. Костенко попереджала: “Хіба згвалтована душа спроможна вимовити слово?” У противному випадку людина ризикує стати антагоністом у душі, у філософії серця. Вищий моральний імператив представників ЗМІ України – ГІДНО ПРЕДСТАВЛЯТИ НАЦІЮ! – з’єднувати, а не роз’єднувати “чистим словом правди” “згорьованих серцем людей” (*О. Сугоняко*).

Порятунок – у нас самих! Наш тривожний час – час глибокого осмислення життя, вибору шляху на роздоріжжі. Який “шлях широкий” обе-

ре кожна особистість – таким буде майбутнє не лише її самої, але й неньки-України. Помолимося разом, аби здійснилися пророчі слова з “Книги буття українського народу”: “... голос України не змовк. Україна встане зі своєї могили та знову обізветься до своїх братів-слов’ян, її крик почують...” (Див.: *Олександр Сугоняко*. Україна: повернення до себе. – К., 2000. – С. 132).

Л.В. Костенко попереджує усіх нас:

*Не допускай такої мислі,
що Бог покаже нам неласку.
Життя людського строки стислі.
Немає часу на поразку.*

Друкується з дозволу автора за виданням:

Сагач Г.М. Слово животворяще (духовні засади педагогічної риторики). – К.: Пошук, 2000. – С. 6–11.

Надійшла до редакції 12.12.2000 р.